

กระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญา

ที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดโดยพุทธสันติวิธี*

Process in Balancing between the Offender and the Injured Victim in Criminal cases Committed by the Juveniles through Buddhist Peaceful Means

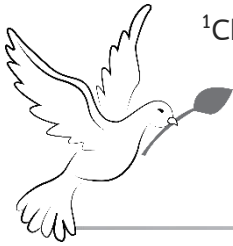
¹เชวง ชูศิริ, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และ อุดุลย์ ชันทอง

¹Chaveng Choosiri, Phramaha Hansa Dhammahāso and Adoon Khunthong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author. Email: Chav595@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบต่อผู้เสียหายอันเกิดจากการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด 2) ศึกษากระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนทำผิดตามหลักกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และพุทธสันติวิธีและพระพุทธศาสนาเถรวาท 3) นำเสนอกระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนทำผิดโดยพุทธสันติวิธี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาจากเอกสารและวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายเด็กและเยาวชนและบุคคลผู้เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า

1. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนมุ่งเน้นคุ้มครองไปที่เด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดเป็นสำคัญ โดยมิได้ให้ความสำคัญกับการเยียวยาผู้เสียหายเท่าที่ควร ทำให้เกิดความไม่สมดุลและไม่เป็นธรรมระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดที่หากเด็กและเยาวชนยินยอมอยู่ภายใต้เงื่อนไขและระยะเวลาที่กำหนด จะได้รับสิทธิไม่ถูกฟ้องคดีในชั้นก่อนฟ้องหรือให้ยุติคดีโดยไม่มีการพิพากษาในชั้นระหว่างการพิจารณาของศาล ผลจากการนี้ 1) การสั่งไม่ฟ้องคดี ผู้เสียหายต้องนำคดีส่วนแบ่งในส่วนค่าเสียหายไปฟ้องเป็นคดีใหม่ 2) การสั่งให้ยุติคดี ผู้เสียหายก็ต้องนำคดีส่วนแบ่งไปฟ้องคดีใหม่เช่นกัน เป็นการโยนบาปเคราะห์ให้ผู้เสียหายต้องหาทางเยียวยาให้แก่ตนเอง ทั้งด้านทรัพย์สินและจิตใจ

2. การสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้เสียหายเพื่อให้เกิดสมดุล จำเป็นต้องกระทำ 2 ด้านกล่าวคือ

* Received January 31, 2020; Revised February 1, 2020; Accepted August 5, 2020

2.1 การสร้างกระบวนการเยียวยาทางด้านจิตใจซึ่งต้องกระทำโดยเร็ว โดยนำหลักพุทธสันติวิธีมาใช้ในการกระบวนการเยียวยาจิตใจผู้เสียหายให้หลุดพ้นจากความเกลียดชังซึ่งต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดต่อตน คือ “สติ เมตตา อภัยทาน” หากนำมาบูรณาการร่วมกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา โดยการพัฒนาจิตใจของผู้เสียหายให้เกิดสติในเบื้องต้น กำหนดวิธีการให้เกิดความรู้สึกที่ดี และเกิดมีเมตตาแก่ผู้กระทำผิด จนกระทั่งเกิดการให้อภัยในที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็ต้องอบรมสั่งสอนให้เด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดให้รู้สำนึกในการกระทำผิดของตนและยอมขอโทษผู้เสียหายจากใจจริงและจริงจัง

2.2 การแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายในส่วนแบ่งต่อไปได้ แม้ว่าคดีนั้นจะมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีหรือมีคำสั่งให้ยุติคดีก็ตาม

3. ในเชิงนโยบาย การจะสร้างความสมดุลแก่ผู้เสียหายในด้านการเยียวยาจำเป็นต้องมีหน่วยงานผู้รับผิดชอบโดยตรง ได้แก่การจัดตั้งศูนย์คุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆเพื่อกำหนดขั้นตอนการช่วยเหลือ และเพื่อให้ความคุ้มครองติดตามเรียกค่าเสียหายและช่วยเหลือเยียวยาจิตใจเชิงลึกแก่ผู้เสียหาย

คำสำคัญ: การสร้างสมดุล; ผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญา; เด็กและเยาวชน; พุทธสันติวิธี

Abstract

This research article has the objective of 1) To study the problems and the effect of the injured victim which arises through the special measures rather than the criminal procedural methods of the juveniles in a criminal case. 2) To study the methods in balancing between the offender and the injured victim in a juvenile case through the criminal justice principle and the Buddhist Peaceful Means. 3) To present procedures in balancing between the offender and the injured victim in criminal cases committed by the juveniles through Buddhist peaceful means. This Study is based on the qualitative and documentary research as well as in-depth interview from scholars and experts in juvenile laws.

The study indicates that

1. The unbalance and unfairness between the offender and the injured victim in the juvenile criminal case. 1) pre-litigation dispute stage, the injured victim must lodge a civil case to the court. 2) post-litigation dispute stage, the injured victim must lodge a civil case to the court. This causes damages to the injured persons in terms of property and mental damages. The juvenile will also be exempt from litigation or the case dismissal without judgement of the court

2. The Buddhist methods for healing the mental of the injured person are “consciousness, mercy and forgiveness” which apply with the special measure instead of the criminal proceedings. The injured person must develop the state of mind to contain the

consciousness as a beginning. Then to apply the methods to gain the sensation of good feeling in the victim and the injured party which is a juvenile. Once the actions are taken into action, the result would lead to mercy, which will be followed by forgiveness as the final result.

3. The author proposes to establish the Center for Rights Protection and Legal Aid for the injured party to follow up the damages and mental remedies of such person through Buddhist methods.

Keyword: Process; Balance; Juvenile; Injured Person; Buddhist Methods

บทนำ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทย ได้มีพัฒนาการหลักการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดเพิ่มมากขึ้นตามยุคสมัยของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความเป็นสากลมากขึ้น เมื่อมีการนำหลักการในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1959 มาบัญญัติในกฎหมาย นอกจากนี้ ยังได้มีการออกกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนมาบัญญัติใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของไทยเพิ่มมากขึ้น โดยมีแนวคิดว่าการที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด เพราะเป็นผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ และเปรียบเสมือนเด็กทุกคนเป็นเหมือนผ้าขาว การกระทำความผิดเกิดจากปัญหาครอบครัว และปัญหาทางโครงสร้างของสังคมที่ทำให้เด็กและเยาวชนไปกระทำความผิด ฉะนั้นจึงเห็นควรให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชนเหล่านั้นได้มีโอกาสกลับตัวเป็นคนดีโดยการเยียวยาและแก้ไขฟื้นฟู ยิ่งกว่าการลงโทษ ซึ่งแตกต่างกับกรณีผู้ใหญ่เป็นผู้กระทำความผิด ที่ถือว่าเป็นผู้มีความรู้ผิดชอบชั่วดีแล้ว เมื่อไปกระทำความผิดขึ้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงมุ่งเน้นไปในการลงโทษ จึงทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกิดความแตกต่างกัน (Juvenile and Family Court and Its Procedure Act, B.E. 2010, 2010) แม้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จะมีมาตรการในการกำหนดให้การทำแผนฟื้นฟูเด็กและเยาวชนต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย แต่หลักการนี้หากพิจารณาในเชิงลึกแล้วจะเห็นว่า ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเยียวยาผู้เสียหาย ผู้ซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกระทำความผิด ซึ่งอาจจะมองในแง่ของลักษณะความเสียหายออกได้เป็น 2 ประการ คือ ความเสียหายต่อทรัพย์สินและความเสียหายต่อจิตใจ

สำหรับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามีความพิเศษคือ ได้มีการบัญญัติให้เบี่ยงเบนคดีให้เด็กและเยาวชนที่ทำผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งมาตรการดังกล่าว ถูกนำมาใช้ใน 2 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นตอนฟ้องคดี (มาตรา 86) เน้นกระบวนการที่จะมิให้เด็กหรือเยาวชนมีคำพิพากษาคัดตัวอันเป็นการลดตราบาปมิให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นถูกตราหน้าว่าเป็นอาชญากร เป็นการลดขั้นตอนทางกระบวนการทางตุลาการต่อเด็กและเยาวชนเพื่อให้สอดคล้องต่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กข้อ 40 อีกทั้งในขั้นตอนของมาตรา 86 คือการนำมาตรการหันเหคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น การดำเนิน

คดีอาญาชั้นก่อนฟ้อง ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 จึงเป็นมาตรการในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็กและเยาวชนยิ่งกว่ามุ่งที่จะลงโทษ

2. ชั้นหลังฟ้องคดีแต่ก่อนศาลมีคำพิพากษา (มาตรา 90 และมาตรา 132) มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาชั้นพิจารณานั้น มีเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดเข้าสู่มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นพิจารณาได้ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 90 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดต้องไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกมาก่อน ยกเว้นแต่เป็นโทษที่กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เมื่อผู้เสียหายให้ความยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้านและพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงเกินสมควร ศาลสามารถใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีในชั้นหลังฟ้องได้

สำหรับมาตรการพิเศษแทนการพิพากษาคดีตามมาตรา 132 ถูกตราขึ้นเพื่อเป็นมาตรการแทนการพิพากษาคดีอาญาหลังฟ้องคดี เป็นมาตรการที่ศาลนำมาใช้เมื่อศาลเห็นว่ายังไม่สมควรมีคำพิพากษาคดีเด็กและเยาวชน กรณีศาลเห็นว่า เด็กและเยาวชนมีพฤติการณ์ในการกระทำความผิดที่ไม่เป็นภัยร้ายแรงและมีแนวโน้มปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ด้วยเหตุผลเพื่อการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน และพัฒนากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของไทยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยการคุ้มครอง ดูแล แก้ไข บำบัด และฟื้นฟู เด็กและเยาวชนรวมถึงสถาบันครอบครัว มาตรการนี้จะมีผลให้ศาลไม่ต้องมีคำพิพากษาแก่เด็กและเยาวชน แต่อย่างไรก็ตามมาตรการแทนการพิพากษาคดีดังที่กล่าวมานั้นยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแต่อย่างใด เนื่องจากเด็กและเยาวชนที่ผ่านมาตรการแทนการพิพากษาอาจจะกระทำความผิดซ้ำ จึงควรมีการพัฒนากระบวนวิธีคดีเด็กและเยาวชนหลังผ่านมาตรการแทนการพิพากษาและการกำหนดบทลงโทษกรณีกลับไปกระทำความผิดซ้ำ จะสามารถลดจำนวนหรือป้องกันไม่ให้เกิดเด็กและเยาวชนกลับไปกระทำความผิดทางอาญาซ้ำได้ (Traijutakarn, 2019)

ดังนั้น เมื่อสิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องต้องระงับไปโดยที่ไม่มีคำพิพากษาทำให้คดีที่มีผู้เสียหาย ซึ่งได้ยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายในทางแพ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 44/1 หรือคดีที่พนักงานอัยการมีคำขอท้ายฟ้องให้จำเลยคืนทรัพย์สินหรือชดเชยค่าเสียหายแทน ศาลจะไม่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งในส่วนนี้ เมื่อศาลสั่งให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายและปฏิบัติตามแผนฟื้นฟูได้ครบถ้วนแล้ว สิทธิตามคำขอในเรื่องค่าเสียหายของผู้เสียหายหรือของพนักงานอัยการก็ตกไปด้วย ผลที่เกิดขึ้นก็คือผู้เสียหายต้องไปดำเนินคดีในทางแพ่งเรียกร้องเป็นคดีใหม่ อันเป็นการสร้างภาระให้แก่ผู้เสียหายอย่างยิ่ง ผลจากกรณีนี้ เมื่อเปรียบเทียบการสร้างสมดุลเกี่ยวกับผู้เสียหาย จะเห็นได้ว่า เด็กและเยาวชนจะได้รับประโยชน์แม้เป็นผู้กระทำผิด แต่ฝ่ายผู้เสียหายขาดการได้รับการชดเชยหรือเยียวยาแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การให้โอกาสแก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้กลับมาเป็นคนดีเป็นเรื่องที่สำคัญและพึงกระทำอย่างยิ่ง แต่ในขณะเดียวกัน การให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากผู้กระทำที่เป็นเด็กและเยาวชนก็ไม่ควรถูกละเลย และไม่ควรรออย่างยิ่งให้ผู้เสียหายต้องไปขวนขวายหาทางเยียวยาตนเองจากการนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาลเพื่อให้ได้รับการเยียวยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เสียหายที่ไม่มีศักยภาพทางการเงินและความรู้ และไม่มีอำนาจต่อรองกับผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่มีอำนาจเหนือกว่าตนทั้งฐานะทางสังคมและหน้าที่การงาน โดยผู้เสียหายบางรายอาจไม่ได้

รับการเยียวยาใด ๆ เลย หรือบางรายอาจได้บางส่วนแต่ไม่เพียงพอ (Yurapan, 2019) ดังนั้น หากมีกระบวนการสร้างสมดุลระหว่างหลักในการแก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนกับการเยียวยาผู้เสียหายขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก ก็จะเป็นการสร้างความเป็นธรรมให้แก่ทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นไปตาม “หลักนิติธรรม (The Rule of Law)” (Pakdeethanakul, 2015)

จากผลของมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเช่นนี้ ทำให้เกิดความไม่สมดุล (Un Balance) และไม่เป็นธรรม (Unfair) แก่ผู้เสียหาย ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีหน้าที่สำคัญในการคุ้มครองสังคม แก้ไข ฟื้นฟูผู้กระทำความผิด คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา จึงควรต้องมีความสมดุลทั้งในแง่การคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนและการคุ้มครองสังคมควบคู่กันไป (Panomyan, n.d.) จึงควรได้รับการหาหนทางแก้ไขให้เกิดความสมดุลขึ้น ด้วยกระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำผิด โดยพุทธสันติวิธี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบต่อนักผู้เสียหายอันเกิดจากการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดในคดีอาญา
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนทำผิดตามหลักกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดโดยพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนกระทำผิด โดยพุทธสันติวิธี เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) มีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ วิทยานิพนธ์และหนังสือ รวมทั้งบทความ การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
3. ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มผู้พิพากษาศาลฎีกา ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ และผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว และผู้แทนกลุ่มผู้เสียหาย จำนวน 12 คน และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน

5 คน เพื่อแลกเปลี่ยน เสนอแนะและแสดงความคิดเห็นในมุมมองปัญหาและการปรับปรุง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มย่อย มาวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์ตามหลักทฤษฎีของ Chantavanich (1997) 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบอุปนัย (Analytic Induction) เป็นวิธีการสรุปข้อมูลตามปรากฏการณ์ที่สัมผัสได้หรือมองเห็น 2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) 3) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ประเด็นหรือข้อความที่มีความสอดคล้องกัน

5. นำเสนอกระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดโดยพุทธสันติวิธีและพระพุทธศาสนาเถรวาท

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษา กระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนกระทำผิด โดยพุทธสันติวิธี สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สภาพปัญหาและผลกระทบต่อผู้เสียหายอันเกิดจากการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดในคดีอาญา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นออกแบบมาเพื่อบำบัดแก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน มุ่งเน้นไปที่ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันกลับมิได้ให้ความสำคัญกับการเยียวยาผู้เสียหายเท่าที่ควร แม้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๑๓๒ จะมีมาตรการในการกำหนดให้การทำแผนฟื้นฟูเด็กและเยาวชนต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายก็ตาม แต่หลักการนี้หากพิจารณาวิเคราะห์ในเชิงลึกแล้วจะเห็นว่า ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เสียหายอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเยียวยาผู้เสียหาย ซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำ ซึ่งอาจจะมองในแง่ของลักษณะความเสียหายออกได้เป็น ๒ ประการ คือ ความเสียหายต่อทรัพย์สินและความเสียหายต่อจิตใจ

เมื่อเปรียบเทียบสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่ผู้กระทำผิดเป็นเด็กและเยาวชน จะเห็นได้ว่า เด็กและเยาวชนได้รับประโยชน์ในทางคดีมาก แต่ฝ่ายผู้เสียหายกลับขาดการได้รับการชดเชยหรือเยียวยาแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม การจะทำให้ทั้งฝ่ายผู้กระทำผิดและผู้เสียหายยอมตกลงกัน จึงเป็นเรื่องที่ยากโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสียหายทางด้านจิตใจ ซึ่งเป็นปัญหาที่เยียวยาได้ยากที่สุด ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาค้นคว้าหาแนวทางการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่ผู้กระทำผิดเป็นเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ที่ปัจจุบันทำให้เกิดผลทางกฎหมายอันเป็นข้อจำกัดสิทธิของผู้เสียหายหรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า เป็นการสร้างภาระและสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้เสียหายเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น หากมีกระบวนการสร้างสมดุลระหว่างหลักในการแก้ไขและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนกับการเยียวยาผู้เสียหายขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็ก ก็จะเป็นการสร้างความเป็นธรรมให้แก่ทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นไปตามหลักนิติธรรม (The Rule of Law)

2. กระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนทำผิดตามหลักกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และหลักพุทธสันติวิธีและพระพุทธศาสนาเถรวาท

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นแนวคิดที่มุ่งจะแก้ไขเยียวยาเด็กหรือเยาวชนให้สอดคล้องกับมาตรฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ โดยนำแนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เป็นมาตรการเสริมและคู่ขนานไปกับมาตรการหลักในทางอาญา มีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกันในเหตุและปัจจัยอันก่อให้เกิดการกระทำความผิด และผลกระทบจากการกระทำความผิด ซึ่งเป็นคนละวัตถุประสงค์กับการลงโทษที่มีเป้าหมายเพื่อการทดแทน (Retributive) ข่มขู่ (Deterrence) การตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม (Incapacitation) การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด (Rehabilitation) หรือเพียงการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย (Victimology) หากเป็นเพื่อประโยชน์ให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน ลดปัญหาข้อพิพาทในอนาคต ทำให้อาชญากรรมยุติหรือลดน้อยลง (Jaihan, 2009) มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา จึงเป็นการแก้ไขเยียวยาเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดไปพร้อมกับการสร้างความเข้าใจระหว่างจำเลยและผู้เสียหาย ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งชุมชนที่ทั้งสองฝ่ายอยู่อาศัย กระบวนการจึงควรต้องอาศัยความตกลงยินยอมของทุกฝ่าย (Poonhawong, 2019) สำหรับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาขึ้นก่อนฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 86 ศาลต้องตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูขึ้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ. 2557 (Rues of the President of the Supreme Court on the Guideline on Consideration of the Rehabilitation Process in the Pre-Litigation B.E. 2014, 2014) การทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูระหว่างพิจารณาตามมาตรา 90 มีหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรา 91 วรรคสอง ส่วนมาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูขึ้นก่อนมีคำพิพากษามาตรา 132 บัญญัติในวรรคสามว่า หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการสั่งตามวรรคหนึ่ง ตลอดจนวิธีการประเมินสภาพปัญหา การจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู การเตรียมความพร้อมเพื่อมอบตัวจำเลยให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งจำเลยอาศัยอยู่ด้วย ให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. 2556

สำหรับกระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนทำผิด โดยหลักพุทธสันติวิธีและพระพุทธศาสนาเถรวาท นั้น

Phramaha Hansa Dhammasaso (2004) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสันติวิธีไว้ ดังนี้ 1) สันติวิธีเป็นวิธีที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรม เป็นคู่มือและเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาจิตใจมนุษย์ 2) สันติวิธีเป็นวิธีการที่น่าจะมีการสูญเสียน้อยที่สุดทั้งระยะสั้น ระยะยาว ทั้งรูปธรรมและนามธรรม สามารถบรรลุผลในระยะสั้นเป็นรูปธรรมชัดเจน ส่วนในทางนามธรรม เช่น ความเข้าใจ

อันดีความสามัคคี จะเห็นได้ว่า สันติวิธีเป็นพื้นฐานของความเข้าใจกัน ก่อให้เกิดความเป็นธรรมและความสงบสุขของสังคม

ในการนำหลักการทางพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาในกระบวนการสร้างสมดุระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนทำผิดตามหลักกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น มีสิ่งที่ต้องคำนึง คือ การเยียวยาผู้เสียหาย ในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการสร้างสมดุระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหาย โดยนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการแก้ปัญหาการเยียวยาผู้เสียหาย เพื่อให้กระบวนการสร้างความสมดุระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายเป็นไปด้วยความราบรื่นและมีโอกาสประสบความสำเร็จสูง กล่าวคือหลักสติในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทำให้เกิดจุดเริ่มต้นกระบวนการสร้างสมดุระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ทำผิด เพราะ สติ เป็นตัวควบคุมอารมณ์ของคนให้รับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในระบบเหตุและผล ทำให้ผู้เสียหายสามารถยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ด้วยเหตุปัจจัยและผล ยิ่งกว่าการใช้อารมณ์โกรธแค้นเกลียดชังเป็นตัวตัดสินใจแก้ปัญหา ฉะนั้นหลักพุทธสันติวิธีที่สมบูรณ์ มีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการเยียวยาด้านจิตใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งหลักการและวิธีการที่นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการการเยียวยาผู้เสียหายทางด้านจิตใจ คือ 1) สติ 2) เมตตา และ 3) อภัยทาน

1) สติ พุทธธรรมเน้นความสำคัญของสติเป็นอย่างมากในการปฏิบัติจริยธรรมทุกชั้น การดำเนินชีวิตหรือการประพฤติปฏิบัติโดยมีสติกำกับอยู่เสมอ นั้น มีชื่อเรียกโดยเฉพาะว่า อัมปมาท หรือความไม่ประมาท อัมปมาทเป็นหลักธรรมสำคัญยิ่งสำหรับความก้าวหน้าในระบบจริยธรรม มีความหมายหลักเหมือนเป็นคำจำกัดความว่า การเป็นอยู่โดยไม่ขาดสติ ซึ่งขยายความได้ว่า การระมัดระวังอยู่เสมอ ไม่ยอมถลำลงไป ในทางเสื่อมและไม่ยอมพลาดโอกาสสำหรับความเจริญก้าวหน้า ตระหนักถึงสิ่งที่จะต้องทำและต้องไม่ทำ ใส่ใจสำนึกอยู่เสมอในหน้าที่ ไม่ปล่อยปละละเลย กระทำการด้วยความจริงจัง และพยายามเดินรุดหน้าอยู่ตลอดเวลา กล่าวได้ว่า อัมปมาทธรรมนี้เป็นหลักความรู้สึกรับผิดชอบขั้นพื้นฐานตามแนวพระพุทธศาสนา (Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto), 2000)

2) เมตตา ผู้มีความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ที่สะอาดบริสุทธิ์ ผ่องใส ความเป็นมิตรไมตรี มีจิตใจที่อ่อนโยน ไม่เบียดเบียนประทุษร้าย ไม่ก่อเวรผูกอาฆาตหรือพยาบาทปองร้ายใคร มีจิตยินดีช่วยเหลือเกื้อกูลให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ แม้ว่าผู้นั้นจะทำร้าย หมายถึงซึ่งชีวิตและทรัพย์สินก็ตาม เป็นผู้ให้ที่แท้จริง โดยมีได้หวังผลหรือครอบครอง กระทำด้วยดวงจิตที่ยินดีแถมขึ้น เบิกบาน ปราศจากความอคติหรือลัทธิเลวร้าย ในผลด้วยความบริสุทธิ์แท้ ไม่เจือปนอยู่ด้วยตัณหาหยาบคั่งเมื่อเห็นอยู่ว่าเขาเป็นทุกข์เพียงแต่น้อมใจลงสู่ภายในแล้วแผ่เมตตาจิตปรารถนาให้เขาเป็นสุข พ้นจากความทุกข์ไปอย่างไม่มีช้อยกเว้น ไม่มีแบ่งแยก ไม่มีประมาณหรือจำกัดกาล สถานที่ใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งไม่จำเป็นต้องอาศัยทรัพย์สินสิ่งของ แต่เป็นเรื่องของจิตใจที่แผ่ความรักไปได้โดยรอบ การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ย่อมเกิดการกระทบกระทั่งขัดแย้งกันเป็นเรื่องปกติ เมตตาจึงเป็นการปฏิบัติเพื่อนำมาแก้ไขปัญหามูลฐานของชีวิตและเป็นการแสดงความมีเมตตาต่อตนเอง และเป็นการแก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหาทั้งหมดจึงเป็นการดับทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง (Phutaspikku, 1990)

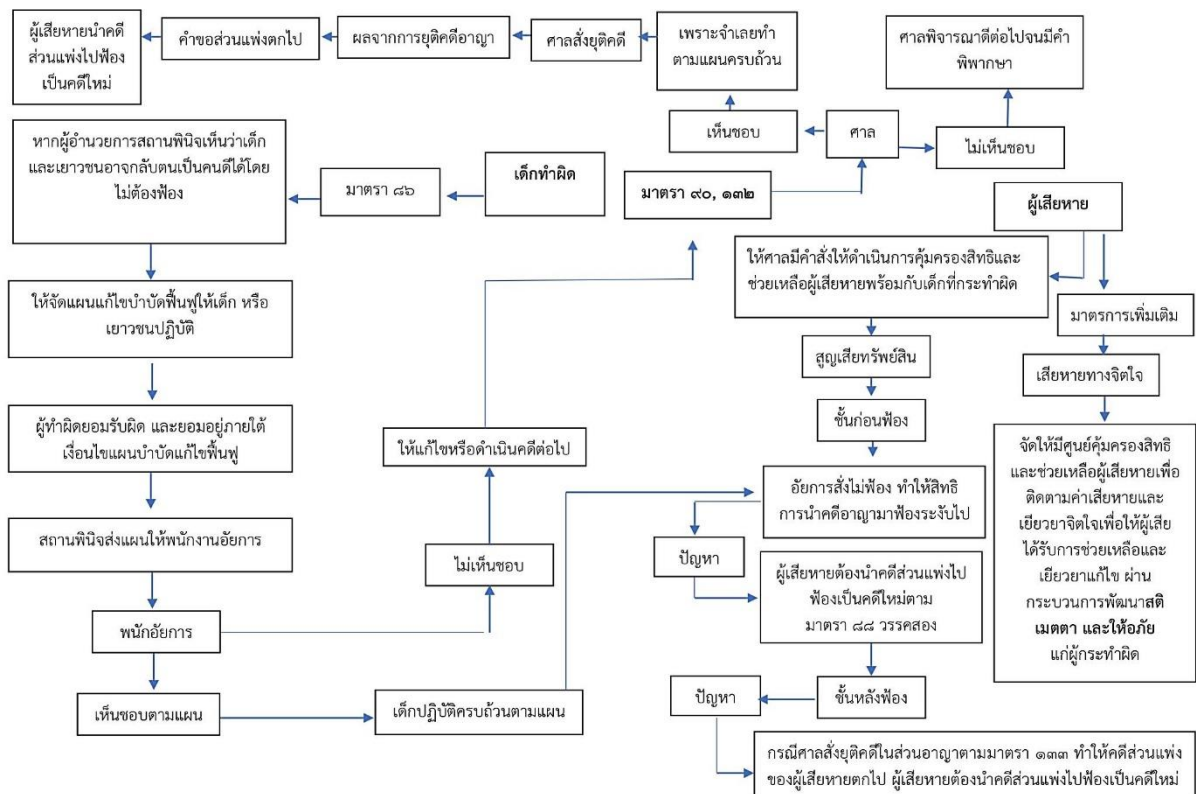
3) อภัยทาน ตามหลักพระพุทธศาสนามีนัยสองความหมาย กล่าวคือ ความหมายในเชิงของการป้องกันความแย้ง และเปลี่ยนผ่านความขัดแย้ง อภัยทานเป็นคุณค่าสำคัญต่อการให้ที่เป็นมหาทานซึ่งเป็นการ

สร้างมหากุศล อีกทั้งอภัยทานยังมีคุณค่าและความสำคัญในด้านอื่นๆ อีกหลายประการ ที่สำคัญคือ อภัยทานเป็นการพัฒนาจิตใจที่เป็นลักษณะแห่งความก้าวหน้าของมนุษย์ เป็นการพัฒนาชีวิตที่มีความสำคัญยิ่ง การเริ่มต้นวิธีการปฏิบัติของอภัยทานนั้น ทางใจถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่มีความสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นอภัยทานทางกายและทางวาจา เพราะการปฏิบัติของอภัยทานทางใจนั้นเป็นการเอาชนะใจตัวเอง ที่จะเป็นอิสระ ออกจากความโกรธ เกลียดอาฆาตเคັัน เป็นการปฏิบัติที่รื้อถอนและสลายความยึดมั่นถือมั่นในความคิดของตนเอง ที่เป็นสาเหตุสำคัญอันจะนำไปสู่การเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ (Study of Peace Program Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2014) นอกจากนี้ การให้อภัยจึงเป็นการเสริมสร้างให้จิตใจมีความอดทนต่อการกระทบกระทั่ง อดกลั้นต่อความไม่พอใจ หรือความเจ็บใจ ไม่ว่าการกระทำของบุคคลอื่นจะเป็นสาเหตุทำให้เกิดความไม่พอใจไม่ชอบใจก็ตาม โดยการวางใจตนให้เป็นกลางๆ ไม่กระเพื่อม ใช้สติปัญญา ตรึกตรองด้วยความรอบคอบ แล้วแสดงออกต่อสถานการณ์นั้นๆ อย่างเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ด้วยกัน ด้วยการอดกลั้น ไม่ตอบโต้ ปรับเปลี่ยนอารมณ์ที่กีดตันให้กลายเป็นความรักและความเมตตา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เกิดการให้อภัยทานอย่างแท้จริง

ผลการศึกษาวิจัย แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง“สติ เมตตา อภัยทาน” ซึ่งเป็นตัวช่วยหลักของการเยียวยาผู้เสียหาย เพื่อให้ได้กระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนทำผิดโดยพุทธสันติวิธีและพระพุทธศาสนาเถรวาท อันจะส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้เสียหายสามารถส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายเอง โดยการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหายจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่รองรับกระบวนการทั้งสองด้าน ดังนั้นในเชิงนโยบายภาครัฐจึงควรจัดให้มีศูนย์คุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือผู้เสียหายเพื่อติดตามค่าเสียหายและคอยช่วยเหลือเยียวยาจิตใจเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการช่วยเหลือและเยียวยาแก้ไข ผ่านกระบวนการพัฒนาสติ เมตตา และให้อภัย แก่ผู้เสียหาย ส่วนผู้กระทำผิดก็ต้องจัดให้มีการอบรมให้เกิดความรู้สำนึกในกระทำผิดและยอมขอโทษจากใจจริงและจริงใจเช่นกัน

3. กระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนกระทำผิดโดยพุทธสันติวิธี

จากภาพนี้ สามารถอธิบายกระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนกระทำผิด โดยพุทธสันติวิธี โดยมีรายละเอียดดังนี้

การที่ประเทศไทยซึ่งเป็นภาคีขององค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ เป็นผลให้ประเทศไทยต้องออกกฎหมายมาเพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการนำมาคุ้มครองและบังคับใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน ประเทศไทยเริ่มนำเอาสิทธิเด็กตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวในยุคปัจจุบัน กฎหมายฉบับดังกล่าวมีบทบัญญัติตามหลักการของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนที่นำเอาแผนแก้ไขบำบัดและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดยิ่งกว่าการลงโทษ ดังจะเห็นได้จากการบัญญัติมาตรการพิเศษแผนการดำเนินคดีอาญาไว้ในกฎหมาย ซึ่งหลักการนี้เป็นหลักการที่ให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด หากยินยอมให้เด็กและเยาวชนนั้นไปปฏิบัติตามแผนบำบัดแก้ไขและฟื้นฟูภายในเงื่อนไขและระยะเวลาที่กำหนด เด็กและเยาวชนนั้นจะไม่ถูกฟ้องหรือให้ยุติคดีโดยไม่มีคำพิพากษาดังปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.

2553 ในหมวดที่ 7 ตั้งแต่มาตรา 86 ถึงมาตรา 94 ซึ่งเป็นชั้นก่อนยื่นฟ้อง และตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชั้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ. 2557 และในชั้นหลังฟ้อง ได้แก่ มาตรา 132 ถึง 133 และตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. 2556

จากมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากฎหมายมุ่งไปในทางบำบัดแก้ไข เยียวยาฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นหลัก ผลของการดำเนินการตามแผนบำบัดแก้ไขและฟื้นฟูตามที่ผู้อำนวยการสถานพินิจกำหนดในมาตรา 86 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 หากเป็นกรณีที่ศาลเห็นสมควรให้จำเลยเข้าทำตามแผนบำบัดแก้ไขและฟื้นฟูจนครบกำหนดทั้ง 2 กรณี คดีของจำเลยจะถูกเบี่ยงเบนออกไปจากกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ ในชั้นก่อนฟ้องที่พนักงานอัยการเป็นผู้สั่งไม่ฟ้องและสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไป ในส่วนนี้เป็นผลให้การเรียกร้องค่าเสียหายในส่วนแพ่งของผู้เสียหายต้องถูกนำไปฟ้องเป็นคดีแพ่งใหม่

สำหรับในชั้นหลังจากที่มีการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว และศาลสั่งให้มีการทำแผนแก้ไขฟื้นฟูหากเด็กหรือเยาวชนนั้นสามารถทำตามแผนได้จนครบถ้วนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ศาลจะสั่งให้ยุติคดี ซึ่งทำให้คำขอให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 หรือกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 หรือผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาเอง ผลของการนี้ เป็นเหตุให้คำขอในส่วนแพ่งจึงเรียกร้องค่าเสียหายของผู้เสียหายต้องตกไป ทำให้ผู้เสียหายต้องนำค่าเสียหายดังกล่าวไปฟ้องเป็นคดีแพ่งใหม่ ดังที่ระบุใน มาตรา 92 ว่า...ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่ง

เมื่อเปรียบเทียบความสมดุลในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายตามมาตรการดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์ในการมุ่งแก้ไขและบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นหลัก แม้จะมีการมองถึงปัญหาที่ผู้เสียหายมาให้ความยินยอมแต่อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการแก้ไขเยียวยาผู้เสียหายไม่ปรากฏรูปธรรมอย่างแน่ชัด

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การสร้างกระบวนการสมดุลให้เกิดแก่ทั้งสองฝ่ายจำเป็นต้องให้การคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือผู้เสียหาย ซึ่งเมื่อดูจากความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับการกระทำความผิดแล้ว ผู้เสียหายได้รับความเสียหายอยู่ 2 ด้าน กล่าวคือ 1) ด้านทรัพย์สิน 2) ด้านจิตใจ ฉะนั้น กระบวนการสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นภายใต้มาตรการพิเศษแผนการดำเนินคดีอาญาที่กฎหมายกำหนด เป็นรูปแบบในการเยียวยาผู้เสียหายทั้งทางด้านทรัพย์สินและจิตใจ อีกทั้งเป็นการลดภาระและค่าใช้จ่ายในการติดตามเอาทรัพย์สินคืนหรือชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปพร้อมกัน โดยต้องสร้างมาตรการเพิ่มเติมในบทบัญญัติของ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยกำหนดให้มีบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายไว้โดยเฉพาะให้แก่ฝ่ายผู้เสียหาย ทั้งในการให้ความคุ้มครองสิทธิในการได้รับค่าเสียหายและช่วยเหลือทางด้านจิตใจผู้เสียหายในคดีอาญานั้นเอง เพื่อให้เกิดสมดุลแก่ทั้งสองฝ่ายอย่างแท้จริง

สรุป

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยหลักการเป็นมาตรการเบี่ยงเบนคดีอาญาออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน โดยกำหนดให้มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูขึ้นก่อนฟ้องคดีให้พนักงานอัยการมีคำสั่ง หรือชั้นหลังฟ้องคดี ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่เห็นสมควรแล้วแต่กรณี จัดให้มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน โดยมีผลให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้เสียที่จะดำเนินคดีส่วนแพ่ง นอกจากนี้แม้ในชั้นที่มีการพิจารณาคดีไปบ้างแล้วแต่ก่อนมีคำพิพากษา หากศาลเห็นว่า ตามพฤติการณ์แห่งคดียังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา เมื่อจำเลยได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดแล้ว ให้ศาลสั่งยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลยเว้นแต่คำสั่งเกี่ยวกับของกลาง และให้ถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับ

เมื่อพิจารณาการคุ้มครองผู้เสียหายจากมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ก็จะพบว่า เป็นบทบัญญัติที่มีได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เสียหายเท่าที่ควร แม้การเยียวยาทางด้านทรัพย์สิน ก็บัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียไปฟ้องในคดีส่วนแพ่งใหม่ดังที่ระบุในมาตรา 93 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 ยิ่งไปกว่านั้น ความเสียหายทางด้านจิตใจคือผลกระทบอันร้ายแรงต่อคุณภาพชีวิตของผู้เสียหายที่เผชิญกับเหตุการณ์เลวร้ายนั้นโดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับเพศ ก่อให้เกิดความทุกข์ ความเกลียดชัง จิตจำ ผังใจและไม่สามารถก้าวผ่านความรู้สึกได้ การถูกละเลยหรือไม่ได้รับการเยียวยาแก้ไขอาจเพิ่มความรุนแรงของผลกระทบจนนำมาสู่การทำร้ายผู้กระทำต่อตน หรือทำร้ายตนเองหรือสังคมได้ หากไม่ได้รับการช่วยเหลือทางจิตใจอย่างทันท่วงที

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนยังขาดความสมดุลด้านการคุ้มครองสิทธิและการเยียวยาผู้เสียหาย ซึ่งมีความจำเป็นต้องกำหนดให้มีเพิ่มมากขึ้น

1.1 เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ส่วนที่เป็นหลักการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนและผู้เสียหาย เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการเยียวยาแก้ไขฟื้นฟูที่สมดุลทั้งสองฝ่าย

1.2 ให้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวกับการเยียวยาผู้เสียหายขึ้นอีกหมวดหนึ่งในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ว่า มาตรการพิเศษในการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือผู้เสียหาย เนื่องจากจำเป็นต้องมีส่วนแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้คดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายยังคงดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้แม้ว่าคดีส่วนอาญาของเด็กและเยาวชนนั้นจะยุติไปแล้วก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นชั้นก่อนฟ้องหรือชั้นหลังฟ้องคดีก็ตาม

โดยให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ให้สอดคล้องกับการเยียวยา ด้านชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย เพื่อให้สอดคล้องกับข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู พ้องคดี พ.ศ. 2556 ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ขึ้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ. 2557 โดยให้ผู้เสียหายสามารถนำสัญญาประนีประนอมยอมความที่สร้างขึ้นในชั้นทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ทั้งก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดีมายื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น หากเด็กหรือเยาวชนผู้กระทำความผิดหรือผู้เสียหายผิวนัดชำระหนี้สัญญาดังกล่าว โดยไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งใหม่

1.3 จัดให้มีหน่วยงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือผู้เสียหาย ที่เข้ามาให้การช่วยเหลือผู้เสียหายทั้งด้านคุ้มครองสิทธิในการติดตามเรียกร้องการชดเชยทรัพย์สิน และการช่วยเหลือเยียวยาทางด้านจิตใจแก่ผู้เสียหาย โดยอาจสร้างโปรแกรมการเยียวยาให้สอดคล้องกับความเป็นตัวตนของผู้เสียหายแต่ละรายแตกต่างกัน ทั้งนี้ต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพ เช่น แพทย์ จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ครู อาจารย์ นักบำบัด นักการศาสนา เป็นต้น เพื่อให้การบำบัดแก้ไขและฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เสียหายให้กลับคืนเป็นปกติโดยเร็ว ทั้งนี้ให้นำหลักพุทธสันติวิธีในการสร้างสันติภายในจิตใจมาเป็นกรอบการดำเนินการตามหลักธรรมเรื่อง สร้างสติ และเมตตาธรรมไปจนถึงการให้อภัยทาน ซึ่งเป็นการปลดปล่อยทุกข์ที่มีอยู่ในจิตใจให้หมดสิ้นไป

2. เสนอแนวทางปฏิบัติในปัจจุบันให้ศาลตระหนักถึงการใช้ดุลพินิจไปในการเยียวยาผู้เสียหายในทุกขั้นตอนพร้อมกับการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ตามข้อบังคับประธานศาลฎีกาและคำแนะนำประธานศาลฎีกาอย่างจริงจัง เพื่อให้ผู้เสียหายไปรับการคุ้มครองสิทธิและการเยียวยาไปพร้อมกันอย่างจริงจังและโดยรวดเร็ว

3. เสนอให้จัดให้มีศูนย์คุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือผู้เสียหายในศาลเยาวชนและครอบครัวทุกศาล เพื่อติดตามค่าเสียหายและเยียวยาจิตใจเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการช่วยเหลือและเยียวยาแก้ไข ผ่านกระบวนการพัฒนาสติ เมตตา และให้อภัยแก่ผู้กระทำความผิด เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือผู้เสียหายด้วยการจัดทำโปรแกรมการเยียวยาผู้เสียหายทางด้านคุ้มครองสิทธิด้วยการติดตามการชดเชยค่าเสียหาย และช่วยเหลือการเยียวยาจิตใจแก่ผู้เสียหาย ให้เกิดความชัดเจน เพื่อเป็นกระบวนการสร้างสมดุลทั้งด้านผู้กระทำผิดและผู้เสียหายอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลของกระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหายในคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนทำผิดโดยพุทธสันติวิธี เพื่อเป็นต้นแบบในเชิงการวิจัยเพื่อการพัฒนา (Research and Development) ในอันที่จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ที่เป็นรูปธรรม

2. ควรมีการศึกษาหลักพุทธสันติวิธีในประเด็นอื่นๆ เพื่อนำมาบูรณาการกับกระบวนการสร้างสมดุลระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหาย

3. ควรมีการติดตามผลหลังจากการทำวิจัยอย่างต่อเนื่องว่ามีการนำผลไปใช้ประโยชน์อย่างไร

4. ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบของการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือผู้เสียหาย โดยให้หน่วยงานศาลเป็นผู้จัดตั้งศูนย์คุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือผู้เสียหายในระยะเร่งด่วน และจัดให้อยู่ในรูปของบทบัญญัติในกฎหมายแบบถาวรต่อไป

References

- Chantavanich, S. (1997). *Qualitative research method*. Bangkok: Chulalongkorn College Book Center.
- Chatpaitol, N. (2007). *Restorative justice: Theory to international practices*. Bangkok: Office of the Attorney General.
- Jaihan, N. (2009). *Research on the process of restorative justice in the court of justice*. Bangkok: Rapiwanttana Office of the Judiciary.
- Royal Thai Government Gazette. (2010). *Juvenile and Family Court and Its Procedure Act, B.E. 2010. (November 16, 2010)*. Retrieved February 18, 2020, from http://www.ilo.org/dyn/natlex/natlex4.detail?p_lang=en&p_isn=89334&p_country=THA&p_count=441
- Pakdeethanakul, J. (2015). Rules of law in the context of the constitutional court. *Botbandit Journal*, 71(1), 20-32.
- Panomyan, P. (n.d.). *Personal academic paper, protection of the juvenile who committed a crime through special measures instead of criminal prosecution*. Bangkok: College of the Constitutional Court.
- Phramaha Hansa Dhammahaso. (2004). *Remedies for conflicts management through buddism: The study of Meata Chang River area, Chiangmai Province*. (Doctoral Dissertation). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- Phutaspikku. (1990). *Than, sil, phawana (ทาน, ศีล, ภาวนา)*. Bangkok: Mental Health.
- Poonhawong, S. (2019). *Observation in the legislation of crimes offenses concerning dead bodies of the public pffence*. *Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal*, 6(2), 25-36.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A.Payutto). (2000). *Puttatham, revised and defined*. Phra Nakhon Si Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Rues of the President of the Supreme Court on the Guideline on Consideration of the Rehabilitation Process in the Pre-Litigation B.E. 2014. (February 5, 2014). *Royal Gazette*, 33-35.

- Study of Peace Program Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (2014). *Forgiveness and restorativeness in Thai society*. Retrieved February 18, 2020, from <http://www.ps.mcu.ac.th/?p=1530>
- Traijutakarn, P. (2019). Special measures in lieu of criminal proceedings and rehabilitation of juveniles in justice system. *Journal of Social Sciences & Humanities*, 45(2), 52-79.
- Yurapan, C. (2019). Examination principle in the fact-finding process of criminal procedure. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6(10), 5193-5205.